

TURISTIČKI POTENCIJALI GRADA SINJA I CETINSKE KRAJINE

Poljak, Sanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:893038>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

Sanja Poljak

**TURISTIČKI POTENCIJALI GRADA SINJA I CETINSKE
KRAJINE**

Završni rad

Šibenik 2017.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

**TURISTIČKI POTENCIJALI GRADA SINJA I CETINSKE
KRAJINE**

Završni rad

Kolegij: Teorija i organizacija turizma

Mentor: dr.sc. Mili Razović

Studentica: Sanja Poljak

Matični broj studenta: 13011111

Šibenik, travanj 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OPĆENITO O TURIZMU.....	2
3. SMJEŠTAJ GRADA	5
4. POVIJEST GRADA	6
4.1. Bitka pod Sinjem.....	7
4.2. Prvi svjetski rat	9
4.3. Drugi svjetski rat.....	9
5. SPOMENICI I ZNAMENITOSTI.....	10
5.1. Crkva Čudotvorne gospe Sinjske	10
5.2. Kamičak	12
5.3. Stari grad	13
6. MUZEJI.....	14
6.1. Muzej cetinske krajine	14
6.2. Arheološka zbirka Franjevačkog samostana	15
6.3. Muzej Sinjske Alke	16
7. Blagdan Velike Gospe.....	18
8. Sinjska Alka	19
9. RIJEKA CETINA.....	22
10. PRIMJER DOBRE TURISTIČKE PRAKSE.....	24
11. TURISTIČKA STATISTIKA	25
12. MOGUĆNOSTI RAZVOJA TURIZMA GRADA SINJA	27
13. ZAKLJUČAK	29

TURISTIČKI POTENCIJALI GRADA SINJA I CETINSKE KRAJINE

SANJA POLJAK

Gornje Glavice 613, 21230 Sinj

spoljak777@gmail.com

Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost. Turistička destinacija je ono mjesto koje svojim prirodnim i antropogenim resursima privlači veliki broj turista. U ovom radu govori se o Sinju kao turističkoj destinaciji te nam je cilj definirati mogućnosti za bolji razvoj turizma na ovom području. Također ćemo spomenuti i navesti primjere dobre turističke prakse i statistike.

(29 stranica / 7 slika / 1 tablica / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: (Sinj, Cetina, Sinjska alka, turizam)

Mentor: doc.dr.sc. Mili Razović

Rad je prihvaćen za obranu: 05.04.2017.

**TOURISTIC POTENTIALS TOWN OF SINJ
AND LANDSCAPE OF CETINA**

SANJA POLJAK

Gornje Glavice 613, 21230 Sinj

spoljak777@gmail.com

Tourism is a set of relationships and occurrences that arise from the travel and stay of a visitor to a place, if such residence is not based on a permanent residence and if no such economic activity is associated with such residence. The tourist destination is the place that attracts a large number of tourists with their natural and anthropogenic resources. This paper deals with town of Sinj as a tourist destination and aims to define opportunities for better tourism development in this area. We will also mention and list examples of good tourism practices and statistics.

(29 pages / 7 figures / 1 table / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Keywords: (Sinj, Landscape of Cetina, Sinjska alka, tourism)

Supervisor: doc.dr.sc. Mili Razović

Paper accepted: 05.04.2017.

1. UVOD

Cilj ovog rada je na osnovu teorijskih i praktičnih metoda prezentirati grad Sinj i Cetinsku krajinu kao potencijalni turistički biser u kategoriji ruralnih područja. Sinj je smješten u Dalmatinskoj zagori koja je poznata po svom kršu i rijekama od kojih se najviše izdvaja Cetina. Trenutna vizija grada Sinja predstavljena je 2007. godine u Strateškom razvoju programa grada Sinja, a temelji se uglavnom na manifestacijama koje su tiču alkarskih svečanosti.

Eksplotacija turističkih potencijala grada Sinja uglavnom slijedi glavni plan razvoja turizma (Strategija razvoja turizma RH do 2020, Strategija razvoja Splitsko-dalmatinske županije, Glavni plan Splitsko-dalmatinske županije i Strateški razvojni program Grada Sinja)

Ono što su trenutno „glavne mete“ turističke zajednice grada Sinja je povećanje cjelokupnog turističkog prometa, osmišljavanje i provođenje promotivnih aktivnosti uz valorizaciju očuvanog prirodnog okoliša, njegove zaštite i unaprjeđenja svijesti u funkciji turizma, kreiranje novih turističkih proizvoda.

U prvom dijelu rada definiran je geografski smještaj grada Sinja kao „metropole“ Dalmatinske zagore. U sljedećem poglavlju opisana je slavna povijest „alkarskog grada“ s najvećim pečatom na bitku pod Sinjem. S obzirom da je Sinj bogat brojnim spomenicima i znamenitostima, također je navedeno u narednim poglavljima.

Trenutno najveća atrakcija u gradu Sinju je muzej Sinjske alke, kao jedini muzej u Hrvatskoj koji nudi spoj povjesti, tradicije i 3D tehnologija. Analogno tome u radu su opisani svi muzeji koji se nalaze u samom gradu.

Na području grada Sinja proteže se rijeka Cetina koja je glavni opskrbljivač pitkom vodom za žitelje Cetinske krajine. S tim u vezi opisan je vodni potencijal rijeke Cetine te primjeri dobre turističke prakse koji su prisutni unutar teritorija grada Sinja.

U zaključnom dijelu rada prikazana je turistička statistika grada Sinja, te su opisane smjernice za potencijalne smjerove razvoja turizma na ovom području.

2. OPĆENITO O TURIZMU

U današnje vrijeme je znatno teže definirati pojam turizma nego u početku njegova razvoja. Turizam je stekao status jedne od najmasovnijih, najdinamičnijih i najsloženijih društveno-ekonomskih pojava suvremenoga doba. S obzirom na to da turizam zadire gotovo u sve sfere društvenog i ekonomskog razvoja uopće, on istodobno djeluje kompleksno i komplementarno te je duboko inkomponiran u tijekove svakidašnjeg života. To je vjerojatno glavni razlog zbog kojeg nam se čini da o turizmu svi sve znamo i da svi možemo davati relevantne ocjene o najrazličitijim pitanjima vezanima uz turizam, što je kod nas postala već uobičajena praksa. Kako pak iz toga proizlazi opće uvjerenje da je turizam "čista praksa" koja se savladava u "hodu" po sustavu: jednom turist = ekspert za turizam te da nema potrebe obrazovati se i stjecati specijalna znanja posebno samo u tom području, proizlazi i podcjenjivanje i obrazovanja i znanstvenog istraživanja za potrebe turizma. Stoga nije čudno da se često s ironijom gleda na one koji žele studirati Turizam i u turizmu pronaći svoj životni poziv. Taj stav nije prisutan samo kod nas, slična je situacija gotovo svuda u svijetu, pa čak i ondje gdje bi to trebalo biti najmanje prisutno a to je unutar akademske zajednice.

Riječ "turist" i "turizam" svima su nam dobro poznate i u našem su se jeziku odavno udomaćile. I jedna i druga riječ dolaze od engleske riječi tour, koja je u početku imala značenje samo za kružno putovanje. Prva izvedenica od riječi tour – tourist – prvi je put upotrebljena prije dva stoljeća u pejorativnom značenju. Čak je i Adam Smith zastupao mišljenje da su ideali kulture znatno erodirali stavljanjem prioriteta na zabavu i užitke, što opravdava uvođenje termina tourist, kojim su se označavale osobe koje su ritualno kratko posjećivale kulturne znamenitosti, dok su veći dio vremena išle za užicima. Iako su i pojam turist i turizam u uporabi dulje od 200 godina, znanstvenici još nisu došli do općeprihvaćenih definicija.

Definicija navedenih pojmova ima gotovo koliko i autora iz najrazličitijih znanstvenih disciplina. Baš zbog toga što je turizam prepun mnogoznačnih društvenih i ekonomskih funkcija vezanih upravo uz čovjeka/putnika/turista i što je etimološki i povijesno gledano najprije došlo do pojave turista, a tek je njihova aktivnost u određenom mjestu rezultirala pojavom turizma, valja najprije definirati pojam turist. Da bi se uopće moglo definirati navedeni pojam, ali i izvedenicu tog pojma – turizam, treba imati u vidu nekoliko kriterija koji moraju biti zadovoljeni. Ti kriteriji su prostorna i vremenska komponenta te obilježja i svrha putovanja. Koristeći se navedenim determinantama, Svjetska turistička organizacija

definira turista kao posjetitelja, osobu koja putuje izvan svoje sredine kraće od 12 mjeseci i čija glavna svrha putovanja nije vezana za obavljanje neke lukrativne aktivnosti u mjestu koje posjećuje. Navedena definicija rezultat je dugogodišnjih pokušaja ne samo pojedinih znanstvenika već i raznih udruženja i organizacija AIEST-a¹, OECD-a² i mnogih drugih. To samo pokazuje kako je teško postići konsenzus o samo naizgled jednostavnom i svima općepoznatom pojmu.

Kada se govori o turističkoj destinaciji treba reći da ona ima, kao i sam pojam turizma, prilično složeno značenje, te da kao pojava zavisi od veoma širokog dijapazona faktora i da u mnogome utiče na pravac sveopćeg razvoja prostora, ali i društva uopće. Međutim, prije nego što bi se bilo šta dalje reklo, potrebno je odgovoriti na pitanje: „Što je to turistička destinacija?“ U tom kontekstu se može reći da je turistička destinacija ono mjesto koje svojim prirodnim i antropogenim resursima privlači veliki broj turista. Isto tako, treba istaći da sam termin destinacija potiče od latinske riječi "destinati" što znači određenje, opredjeljenje, namjena, krajnji cilj, odredište, što je potpuno u skladu sa definicijom turizma, koja u prvi plan pored kretanja i potrošnje ističe upravo prostor kao krajnji cilj, odnosno odredište, na kome se u skladu sa potrebama i opredjeljenjem vrše različite aktivnosti. Ipak, ovako složen pojam zahtijeva i nešto sadržajnije i kompletniju definiciju, pa se tako pod turističkom destinacijom podrazumijeva manje ili više zaokružena geografska cjelina koja raspolaze atraktivnim, receptivnim i komunikativnim faktorima, odnosno svim onim prirodnim, društvenim, antropogenim, kulturno-povijesnim, prometnim i pretpostavkama za smještaj, ishranu, odmor i rekreaciju, kao i zabavu turista, što ustvari predstavlja izgrađenu i zaokruženu turističku ponudu. U tom smislu treba reći da prostor, koji je u početku razvoja turizma zadovoljavao osnovne potrebe za odmorom i rekreacijom, danas mora posjedovati izuzetne specifičnosti da bi zainteresirao heterogenu turističku tražnju, a svi dijelovi ukupne turističke ponude moraju zadovoljavati visoke kriterije i standarde kvaliteta. Međutim, upravo postojanje prirodnih i antropogenih atraktivnosti utjecalo je da pojedine destinacije počnu privlačiti turiste, iz čega proizilazi da nisu sve atraktivnosti prethodno napravljene da bi potom privukle turiste, nego da je upravo bilo obrnuto. Dakle, bilo da su postojale prije pojave turizma, u modernom smislu te riječi, ili ih je čovjek izgradio radi privlačenja turista, atraktivnosti ili atraktivni faktori se mogu podijeliti na:

¹ AIEST (Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme) – Međunarodna udruga znanstvenika stručnjaka u turizmu

² OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) – Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

1. VANJSKE (zoo vrt, safari park, arheološki lokaliteti ...)
2. UNUTRAŠNJE (dvorci, palače, zamkovi...)
3. PRIRODNE (reljef, klima, hidrografija...)
4. ANTROPOGENE (kulturno-povijesni spomenici, muzeji, galerije...)
5. PRIMARNE ATRAKTIVNOSTI
6. SEKUNDARNE ATRAKTIVNOSTI³.

Navedene atraktivnosti zavisno od svojih oblika i značaja mogu djelovati na širem ili užem području, pa se u tom smislu mogu podijeliti na primarne i sekundarne. Ovisno o tome da li atraktivnost koja čini okosnicu jedne destinacije ima primarni ili sekundarni značaj, može se govoriti o primarnoj ili sekundarnoj destinaciji. Primarne destinacije su zahvaljujući svojim atraktivnostima sposobne da privuku veliki broj turista. To ustvari znači da ove destinacije svojom atraktivnim, receptivnim i prometnim faktorima zadovoljavaju osnovne kulturno-rekreativne potrebe gostiju, što znači da pri turističkom kretanju predstavljaju samostalan turistički motiv. Za razliku od njih sekundarne destinacije posjeduju, najčešće jednu od čitavog korpusa atraktivnosti, koje mogu privući turiste samo na kraći boravak. One se obično nalaze između primarnih destinacija, pa se vrlo često radi o mjestima na tranzitnim putevima.

³ Štetić, S. (2000), Poslovanje turističkih agencija, Savezni centar za unapređenje hotelijerstva i ugostiteljstva, Beograd

3. SMJEŠTAJ GRADA SINJA

Sinj je grad u Hrvatskoj, koji administrativno pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji. Središte je Sinjske, a samim time i Cetinske krajine. Sinj je grad u Zagori a leži na sjeverozapadnom rubu Sinjskoga polja. Nalazi se na 320 m nadmorske visine. Rijeka Cetina sa istočne i sjeverne strane obilazi grad. 15 km sjevernije od Sinja se nalazi planina Dinara (1831 m). Kamešnica se nalazi 10 km sjeveroistočno, preko Cetine. Svilaja se nalazi 8 km zapadno, preko brda Plišivice (986 m). Na jugozapadu se nalazi brdo Visoka (890 m). Grad Sinj udaljen je 36 km od Splita. Dalje prema jugu od Jadrana ga razdvaja planina Mosor.

Sinj ima kontinentalnu klimu. Zime su oštre i hladne, posebno jutro, kada se temperatura zna spustiti ispod -10 stupnjeva. Ljeta su vruća kada se temperatura zna dignuti povrh +40 stupnjeva, dijelom i zbog toga što se grad nalazi u kotlini. Iz istog razloga je Sinj zimi jedan od hladnijih, ljeti jedan od toplijih gradova.

Što se tiče gospodarskog razvoja grada u procesu je gospodarska zona „Kukuzovac“ a središte grada Sinja je poznato po rekordnom broju kafića, oko 100, što je svojevrsan rekord po broju stanovnika.

4. POVIJEST GRADA

Ovo je područje naseljeno još od neolitika, a u antičko su doba u njegovoj blizini bila dva važna lokaliteta, rimski grad Colonia Claudia Aequum u današnjem selu Čitluku, kojega je, vjerojatno, osnovao car August kao oppidum civium Romanorum. Među raznim spomenicima tu su otkriveni glasoviti kip Hekate (Dijane) i Heraklova glava, koji se čuvaju u arheološkoj zbirci franjevačkoga samostana. Zanimljivo je da se u tome gradu rodio rimski vojskovođa Sekst Minucije Faustin, koji je ugušio ustanak Židova i 135. godine razorio Jeruzalem. Na najjužnijem rubu Sinjskoga polja leži pak gradić Trilj, prozvan po negdašnjome Tiluriumu (i Pons Tilurii), koji se nalazio na mjestu današnjega Garduna, neko vrijeme sjedištu rimske VII. legije, a potom pomoćnih postrojba.

Nije poznato kad su se Hrvati točno doselili u Cetinsku krajinu, ali bizantski car Konstantin VII. Porfirogenet iz 10. stoljeća, u poznatome djelu *De administrando imperio*⁴ (O upravljanju carstvom) među hrvatskim upravnim jedinicama navodi i Cetinsku županiju.

Ispod stare se tvrđave vremenom razvilo naselje koje se u spomenicima spominje i kao Cetina, po obližnjoj rijeci, ali se poslije na nj potpuno prenijelo ime staroga grada, Sinja, kako je ostalo do danas. Grad Sinj bio je od konca 13. stoljeća u rukama moćnih bibrirskih knezova Šubića, a sredinom 14. stoljeća potpada pod vlast Nelipića.

Godine 1516., kako se čini, definitivno ga osvajaju Turci. S vremenom je izgubio nekadašnju važnost te se pretvorio u gradić na putu koji je iz Bosne vodio na more. Povratkom vlasti Mletačke Republike 1648. godine na Klis, Sinj zadobiva staru važnost jer stječe ulogu posljednje turske predstraže prema mletačkim posjedima. Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja oslobađanja od turske vlasti, napokon 25. rujna 1686. novi providur Girolamo Cornaro s oko 7000 boraca zauzima sinjsku tvrđavu.

⁴Djelo je nastalo oko 950., iako je u mnogočemu netočno i proturječno, jedan je od ključnih izvora za hrvatsku ranosrednjovjekovnu povijest. To je najznačajniji spis za Hrvate i povijest južnih Slavena. U 29., 30., 31. poglavlju (o Hrvatima), u 32. – 36. (o Srbima, Zahumljanima, Travunjanima, Dukljanima i Paganima) te u 13., 40. i 41. poglavlju daje vrlo važne obavijesti o najranijoj povijesti Hrvata; bilježi narodnu predaju o pradomovini i doseobi Hrvata (legenda o petero braće i dvjema sestrama), o propasti bizantske vlasti u Dalmaciji, o borbama Hrvata sa susjednim te daje podatke o hrvatskim županijama i gradovima.

4.1. Bitka pod Sinjem

U kolovozu 1715. godine Turci pokušavaju ponovno zavladatai Sinjem te ga drže pod dugotrajnom opsadom. O događajima iz tog vremena postoji svjedočanstvo u pisanom obliku na talijanskom jeziku, tzv. "Dnevnik opsade Sinja". Prema njemu, tog kolovoza 1715. godine, hrabri puk Sinja i Cetinske krajine ispisao je najslavnije stranice svoje povijesti. Nakon teške opsade, u noći između 14. i 15. kolovoza, Turci su odustali te su bijegom u Livno potražili sigurnost. Za sobom su ostavili oko 10.000 poginulih i golem ratni plijen.

Od samog su početka puk Sinja i njegovi branitelji tu pobjedu pripisivali čudotvornom zagovoru Gospe Sinjske, čija je slika svo vrijeme opsade bila u tvrđavi, kamo je bila prenesena iz franjevačkog samostana podno grada da je Turci ne oskrvnu. U zahvalu na pomoći providur je Balbi s časnicima odmah skupio 80 zlatnika koje su poslali u Mletke da se skuje zlatna kruna i križ i da se okruni Gospin lik. Pri dnu krune urezao je u dva reda riječi :In perpetuum coronata triumphat-Anno MDCCXV (Zauvijek okrunjena slavi slavlje - godine 1715.). U čast veličanstvene pobjede nad Turcima, Sinjani svake godine tradicionalno održavaju viteški turnir, poznat u cijelom svijetu kao Sinjska alka.

Požarevačkim mirom iz 1718. godine cijela se Cetinska krajina s Podinarnjem našla kao cjelina i konačno raskrstila s Turcima. Od tada pa sve do 1797. godine, tj. do propasti Mletačke Republike, ostaje pod mletačkom upravom. Razdoblje mletačke vlasti smatra se periodom bezperspektivnosti, iako se zahvaljujući pojačanom prometu i trgovini s Bosnom grad počeo polako gospodarski razvijati. Iz stare i za život neprikladne tvrđave naselje se premješta na ravnicu ispod Kamička do Žankove glavice. Tu se grade crkva, samostan i prve stambene trgovačke kuće.

Sporazumom Napoleona i Austrije 17. listopada 1797. godine preko noći je ukinuta Mletačka Republika i njezini posjedi. Napoleon je prepustio mletačke posjede Austriji i već u srpnju iste godine stižu prve austrijske trupe u Cetinsku krajinu. Time je počela prva austrijska okupacija Dalmacije, koja će potrajati osam godina. Iznesene narodne zahtjeve da se Dalmacija združi s Hrvatskom, austrijski dvor nije htio uvažiti. Godine 1798. uvedena je prva osnovna škola u Sinju.

Porazom u bitki kod Austerlitz 1805. godine, Austrija je prisiljena predati Napoleonu sve bivše mletačke posjede, pa tako i Cetinska krajina na samom početku 1806. dobiva novog gospodara. Započelo je burno i značajno razdoblje francuske vladavine koje će potrajati

sedam godina. Francuska uprava gdje god može ukida davanja državnih potpora te tako ukida i potporu Sinjskoj alci. Poslije Napoleonova poraza u Rusiji i kod Leipziga 1813. godine, austrijska vojska ponovo zauzima Dalmaciju pa tako i Sinj. Ta će vladavina potrajati do 1918. godine. Da upozna novostečene posjede, austrijski car Franjo II. upriličuje 1818. godine svoj put po Dalmaciji. Tom prigodom posjećuje i Sinj. Sinjani koristeći prigodu upriličuju trčanje Alke koja se toliko svidjela Franji II. da joj je odredio stalnu godišnju pomoć.

Statut o Sinjskoj alci sastavljen i usvojen 1833. godine pripada među najvažnije dokumente o alkarskoj povijesti. U njemu su obuhvaćeni svi bitni elementi igre i ostao je do danas temelj na koji se ona oslanja i čije odredbe i danas poštiva. Iako u godini sastavljanja i usvajanja nije bio tiskan, njegovo postojanje možemo zavaliti talijanskom povjesničaru Valentinu Lagu. Njegovo djelo "Memorie sulla Dalmazia" obuhvaća tri sveska objavljena u Veneciji od 1869. do 1871. godine.⁵

Godine 1854. u Sinju je otvorena prva javna gimnazija u Dalmaciji s hrvatskim kao nastavnim jezikom. Utemeljila ju je splitska Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja. Franjevačka gimnazija je dobila ime Javno više hrvatsko gimnazije u Sinju pod upravom oo. franjevac Presvetog Otkupitelja. Danas ta gimnazija održava nastavu za klasični i jezični gimnazijski smjer.

Radi povoljnog strateškog položaja Sinj postaje značajno vojno središte u Dalmaciji. Krajem 19. stoljeća gospodarskim jačanjem grada, koje se zasniva na trgovini s bližom i daljom okolicom, grad se povezuje željeznicom sa Splitom, a mostovima preko Cetine s ostalim krajevima krajine i Bosnom. Godine 1898. grad pogađa veliki potres, koji nanosi značajnu štetu.

⁵ Bekavac Stjepan, Sinjska alka: 1715. – 2015., Despot infinitus, Zagreb, 2015

4.2. Prvi svjetski rat

Godine 1914. grad dobija kvalitetnu opskrbu pitkom vodom s izvora Kosinac. Iste godine počinje Prvi svjetski rat, koji uzima znatne žrtve u Cetinskoj krajini. Porazom Austrije u ratu stvara se nova državna zajednica 1918. godine, Kraljevina SHS. Nova država pod prevlašću dinastije Karađorđevića nije ni izdaleka ispunila narodna očekivanja. Kada je 1928. godine izvršen atentat na Stjepana Radića u Narodnoj skupštini u Beogradu, u Sinju je odgođeno trčanje Alke. Alkari su s momcima pošli na sprovod ubijenoga predsjednika HSS-a u Zagreb. U razdoblju između dva rata u samoj varoši Sinju razvija se vrlo živ i bogat kulturni život. Osnivaju se dvije amaterske kazališne skupine, pjevački zborovi s većim brojem članova, dvije limene glazbe te filharmonijski orkestar, a kroz realnu i klasičnu gimnaziju odgaja se veliki broj domaćih intelektualaca [7]. Zbog ljubavi za konjički sport i radi poticanja razvoja konjarstva u Cetinskoj se krajini organiziraju svake godine konjičke utrke. Danas u Sinju djeluju konjički klubovi Alkar i Alamo (Brnaze).

4.3. Drugi svjetski rat

Veći dio Drugoga svjetskog rata grad Sinj i obližnja naselja su proveli pod vlašću vojnih snaga Nezavisne Države Hrvatske što ustaša i domobrana što talijanskih i njemačkih vojnika. Shodno tome režim koji je podržavao državni sustav NDH rezultirao je time da Sinj postane jedno od središta širenja ideje o NOB-u ali i čestim odmazdama režima NDH prema stanovništvu grada i okolice. Snage XX. divizije NOV su 25. listopada 1944. oslobodile Sinj. Grad Sinj je u NOB-u tijekom Drugog svjetskog rata sudjelovalo sa 509 stanovnika koji su bili borci. A sa šireg područja u borbama je poginulo je 1338 sudionika NOB-a od čega i 143 u bitki na Sutjesci. Od lokalnog stanovništva okupatori su za vrijeme Drugog svjetskog rata ubili 1888 stanovnika, zapalili u 59 sela Cetinske krajine 2933 kuće. Borba Sinjana iz NOB je iznjedrila nekoliko stotina časnika od čega šest zapovjednika brigada, te osam Narodnih heroja Jugoslavije: Tadiju Anušića, Božu Bilića (Civljane), Peku Bogdana, Đuru Đapića Đuketu, Matu Golema (Bisko), Ivana Guvu (Čaporice), Antu Jonića (Bisko) i Marka Milanovića (Dicmo-Prisoje). U koncentracijskim logorima završilo 479 stanovnika sinjskog kraja od čega se većina nije nikada vratila svojim kućama .

5. SPOMENICI I ZNAMENITOSTI

5.1. Crkva Čudotvorne gospe Sinjske

Kao najbitnije spomenike i znamenitosti grada možemo izdvojiti prije svega crkvu Čudotvorne gospe Sinjske u kojoj se nalazi i zlatom i srebrom okrunjena slika Majke Božije.

Slika 1. vanjski izgled crkve Čudotvorne gospe Sinjske

Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/>⁶

⁶ Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/> (10.3.2017.)

Slika 2. Unutrašnjost crkve Čudotvorne gospe Sinjske

Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/>⁷

Slika 3. Čudotvorna gospa Sinjska okrunjena zlatom

Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/>⁸

⁷ Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/> (10.3.2017.)

⁸ Izvor: <https://www.gospa-sinjska.hr/> (10.3.2017.)

5.2. Kamičak

Jedan od naj slikovitijih i najupečatljivijih simbola Sinja, smješten u samoj gradskoj jezgri, nasuprot crkvi Čudotvorne Gospe Sinjske. Kamičak je utvrda zvjezdolika tlocrta, sagrađena 1712. godine na istoimenom brežuljku. U izgradnji su sudjelovali domaći majstori graditelji Ignacije Macanović i Jakov Cincidela. Povezana je s pripadajućim kvartrom (vojarnom za konjicu) na jugozapadnoj strani, današnjim Alkarskim dvorima. Današnji izgled Kamičak je dobio 1890. godine kada je obzidan i pošumljen borovima. Na utvrdu se nalazi kula koja je služila kao promatračnica, a na njoj sat koji zvuči tri minute prije punoga sata i na puni sat otkucava točno vrijeme. Na vrhu kule je brončano zvono izliveno u poznatoj talijanskoj ljevaonici obitelji Colbachini. Ljevaonica je osnovana 1745., a 1898. papa Leon XIII. dodjeljuje joj pravo upotrebe papinskoga grba na svojim proizvodima. Do danas je jedina ljevaonica u svijetu s tom iznimnom čašću. Zvono je ukrašeno bogatim cvjetnim ornamentima, a ističu se i četiri reljefa u krugu – Gospa Karmelska s Djetetom u naručju, Sveti Kristofor, Raspelo i Sveti Juraj ubija zmaja. Upisana je i godina MDCCCXXVIII (1828.) i autor Opera di Giovanni Colbachini Trieste. Na vrhu zvona je natpis „A fulgore et tempestate libera nos Domine“ (Od groma i zla vremena oslobodi nas Gospodine). Potječe vjerojatno od staroga narodnog vjerovanja da zvonjava zvona ili pucanje mužara rastjeruju oblake i tuču. Kamičak je zaštićeno kulturno dobro Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Slika 4. Kamičak

Izvor: <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/42/kamicak>⁹

⁹ Izvor: <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/42/kamicak>

5.3. Stari grad

Ostatci stare tvrđave, među Sinjanima poznate jednostavno kao Grad, i danas nakon stoljeća vjerno bdiu nad sinjskom varoši. Bila je utočište puku i vojnicima kod turskih najezdi, čuvala i štitila nejake, opirala se osvajačima. U središtu se nalazila crkva sv. Mihovila u koju su, na oltar sv. Barbare, franjevci iz Rame položili dragocjenu i čudotvornu sliku Gospe od Milosti. Zagovorom fra Pavla Vučkovića, u naselju ispod tvrđave 1699. počinje gradnja crkve sv. Marije, koja je dovršena 1712. Od same tvrđave i nije mnogo ostalo. Nakon potresa 1709., 1768., 1796. i višestrukih barbarskih navala, zidine staroga utvrđenoga Sinja su popustile te je puk počeo naseljavati Podvaroš. Crkvice koja je danas na Gradu sagrađena je 1887., na dvjestotu obljetnicu dolaska cetinskoga puka iz Rame. Simbolizira zavjet, čvrsti savez i odanost koji Cetinjane stoljećima veže uz Majku Božju. U čast svojoj vječnoj nebeskoj zaštitnici, 2008. godine Sinjani na Gradu podižu brončani kip Gospe Sinjske, djelo akademskoga kipara Josipa Marinovića. Putem koji vodi od podnožja do crkve na tvrđavi smješteno je 14 postaja Križnoga puta. Svaka postaja rad je nekog od najpoznatijih hrvatskih umjetnika. Tvrđava Stari grad i groblje su pod zaštitom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Slika 5. Stari grad Sinj

Izvor: <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/42/kamicak>¹⁰

¹⁰ Izvor: <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/42/kamicak>

6. MUZEJI

6.1. Muzej cetinske krajine

Utemeljen 1956. godine, središnje je mjesto istraživanja i prezentiranja bogate kulturno – povijesne baštine Cetinske krajine. Muzej obuhvaća arheološku, numizmatičku, kulturno – povijesnu, etnografsku i prirodoslovnu zbirku te zbirke oružja, fotografija i fotografskoga pribora, dokumenata, razglednica, plakata te umjetničku zbirku u kojoj su najzastupljeniji umjetnici iz Cetinske krajine.

U lapidariju na otvorenom i u prizemlju muzeja izloženi su kameni spomenici različitih razdoblja. Osobito su značajni antički spomenici bogate arhitektonske dekoracije, žrtvenici posvećeni rimskim božanstvima te nadgrobne stele iz Ruduše koje poječu iz 1. stoljeća, a dragocjene su zbog ilirskih imena i posebnih ornamentalnih motiva. Među figuralnim skulpturama ističu se kipovi rimskih božica Rome i Fortune iz Čitluka (ant. Aequum). Arheološki izlošci predstavljani su kronološkim slijedom od prapovijesti preko antike do srednjega vijeka i popraćeni su preglednim tekstovima, legendama, kartama, crtežima i fotografijama [5].

Prapovijest je zastupljena kamenim, keramičkim i koštanim nalazima koji su pronađeni u koritu rijeke Cetine. Paleolitik je predstavljen osobitim kamenim ručnim klinom iz korita Cetine na Hanu, a neolitik ulomcima keramičkih posuda i glačanim kamenim oružjem i orudem. Eneolitiku pripadaju bakrene klinaste i kamene čekić-sjekire, a zanimljivi su i ulomci keramičkih ukrašenih posuda iz vrtaca u Otišiću. U grobnim gomilama iz sojeničkog naselja na Dugišu kraj Otoka pronađene su keramičke posude, trokutasti bodeži i jednorezni noževi koji pripadaju posebno izdvojenoj prapovijesnoj kulturnoj grupi – cetinskoj kulturi, vremenski određenoj razdobljem eneolitika i bronce (2250.pr.Kr. – 1600.pr.Kr.)

Kasnobrončano razdoblje predstavljeno je primjercima brončanog oružja, keramičkim posudama i nakitom. Grčko-ilirske kacige i knemide, koplja i noževi pripadaju željeznom dobu. Antičko razdoblje zastupljeno je uljanicama s figurativnim prikazima, balzamarijima, amforama, glinenim crjepovima i keramičkim posudama. Kvalitetom obrade izdvajaju se dvije mramorne glave, carice Herenije Etruscile, žene rimskog cara Trajana Decija i glava rimske božice. Ranosrednjovjekovno razdoblje prikazano je izborom grobnih priloga iz starohrvatskih grobova, keramičkim posudama, željeznim srpovima, noževima i kresivima. Zreli srednji vijek predstavljen je nalazima iz grobova, posebno nakitnim predmetima i oružjem. Muzejska građa pod zaštitom je Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

6.2. Arheološka zbirka Franjevačkog samostana

Arheološka zbirka Franjevačkoga samostana u Sinju spada među najstarije i najvrjednije zbirke u Hrvatskoj. Utemeljena je 1860. godine marljivošću i žarom fra Ante Kostantina Matasa, velikoga humanista i preporoditelja, ravnatelja Franjevačke klasične gimnazije u Sinju. Osnivanje je potaknuto pronalaskom Heraklove glave na području Čitluka, antičkoga Aequuma, iznimno plodnog arheološkog lokaliteta. Zbirka obuhvaća predmete pronađene najviše u okolici Sinja. Osim Heraklove glave, zbirka posjeduje niz vrijednih izložaka, kao što je donja polovica kipa imperatora, pretpostavlja se cara Klaudija I., jer je on upravo on Aequum podigao na čast kolonije i stanovnicima podijelio pravo rimskih građana, o čemu svjedoči i puni naziv grada, Colonia Claudia Aequum. Dragocjen je i kip Dijane Lucifere, s podnožjem visok 172 cm, brojni nadgrobni i spomen-natpisi, žrtvenik, ostatci kipa božice Dijane s Garduna, reljef Meduze, reljef Dijane i Bakha, rimske glinene posude, rimske sestercije te izvanredni kip božice Hekate. Zbirka čuva i prapovijesne predmete kao što su brončani predmeti iz Kaljica te ulomci keramičkih posuda, kamenih noževa i strjelica [7].

Etnografska zbirka sadržava predmete vezane za narodni život i običaje sinjskoga kraja. Ističu se izvrsno sačuvane narodne nošnje koje su zbog uvjeta u kojima se čuvaju zadržale izvorni intenzitet boje. Crkvena zbirka obuhvaća liturgijske predmete od srebra, među kojima se ističu oni iz doba gotike, dok ih većina potječe iz baroka. Vrijedne su barokne slike, kao i crkveno ruho iz 17. i 18. stoljeća.

Arheološka zbirka posjeduje i vrijednu numizmatičku zbirku s primjercima starogrčkog, rimskog carskog i republikanskog, bizantinskog, mletačkog, dubrovačkog, bosanskog i turskog novca. Među vrijednim novcima je i 14 srebrnih denara iz Siska (imperatora Dioklecijana, Maksimilijana i Konstancija I.) te skupni nalaz splitskih bagatina (13. - 14. st.), koji su 1962. god. nađeni u Trilju kod Sinja. U posljednjih dvadesetak godina zbirka je obogaćena jubilarnim zlatnicima i srebrnjacima iz cijeloga svijeta. Značajni su i primjerci antičkoga stakla, kao i velik broj predmeta iz pretpovijesnoga doba. Zbirka je zaštićeno kulturno dobro Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

6.3. Muzej Sinjske Alke

Alkarski dvori s Muzejom Sinjske alke, smješteni su u jednom od rijetko čuvanih mletačkih kvartira (vojarna za smještaj konjice) sačuvanih u Dalmaciji. Oblikovanjem Alkarskih dvora u starom baroknom Kvariru, konačno su se stekli uvjeti da viteška igra Sinjska alka dobije svoj reprezentativni muzejski okvir koji će 365 dana u godini biti potpuno otvoreni javnosti, namjernicima, ekskurzijama i prije svega samim Sinjanima. Muzej je svečano otvoren 8. kolovoza 2015. godine u sam osvit proslave velike obljetnice. Tako je ozračju 3 stoljeća slavlja postojanja Viteško alkarsko društvo i Muzejski fundus starih alkarskih odora i opreme našao mjesto pod primjerenim krovom i u sugestivno uređenom ambijentu. Muzej Sinjske alke svojim stalnim postavom doseže najviše muzejske standarde, prezentacijske i tehnološke, te tako staje uz bok ostalih vrhunskih muzeja u Republici Hrvatskoj. Sam prostor je inkorporiran u centralni dio Alkarskih dvora, kao poveznica od ulaza Petrovac na jugu do Vojvodinih prostorija na sjeveru. Muzejski postav uključuje mnoštvo odora, opremu i oružje sinjskih alkara te alkarske statute i pravilnike koje donosi u suvremenoj digitalnoj formi. Posebnu atrakciju postava predstavlja prikaz alkarske povorke načinjen u prirodnoj veličini a prikazana je i rekonstrukcija bitke pod Sinjem iz 1715. gdje će posjetitelji u multimedijalnom okruženju moći doživjeti tu slavnu bitku. Priča koju će vam ispričati svojom arhivskom građom nezamjenjiv je dio povijesti i grada Sinja i Cetinske krajine i Republike Hrvatske, a osnovna misao vodilja je da se svakom posjetitelju približi ova nezamjenjiva kulturna baština koju je prepoznao i UNESCO.

Realizacijom Muzeja Sinjske alke Republika Hrvatska je dobila modernu muzejsku ustanovu koja javnom prezentacijom vodi računa o strukturi svojih posjetitelja, i koja čuva, štiti i restaurira naslijeđenu građu u skladu s današnjim vremenom i suvremenim promišljanjima o muzejima kao prvenstveno kulturnim, a onda i znanstvenim i pedagoško-edukativnim institucijama. Nikad dosad nije bilo moguće sve o Sinjskoj alci doživjeti u jednome prostoru, a upravo je to ono što Muzej Alke nudi.

7. BLAGDAN VELIKE GOSPE

Hrvati su oduvijek štovali Blaženu Djevicu Mariju i u teškim vremenima i nevoljama molili joj se za pomoć. Pouzdali se se u njezin nebeski zagovor časteći je iz zahvalnosti kao kraljicu Hrvata. Zazivali su je kroz povijest i fidelissima advocata Croatiae (najvjernija odvjetnica Hrvata). U Sinju, jednom od najvećih hrvatskih marijanskih svetišta, blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije, 15. kolovoza, slavi se posebno svečano. Nepregledno mnoštvo hodočasnika dolazi u Sinj sa samo jednim ciljem – kleknuti i sklopiti ruke pred Čudotvornom Gospom Sinjskom. Prignuti se na tihi molitvu, uputiti molbe i zahvale nebeskoj Majci. Zapaliti svijeću pred Gospinim likom i otvoriti srce njenoj milosti. Mnogi na zavjet dolaze bosu, pješke, iz dalekih krajeva. Već užežin (dan prije slavlja) Sinj je pun svijeta, žamora, ulice i crkva postaju pretijesni. Prva misa, tradicionalna zornica, slavi se već u 4 sata ujutro. U 7 sati zavjetna sveta misa se služi u crkvi na Starome gradu, oživljavajući iznova i na taj način zahvalnost Gospi za oslobođenje od neprijateljskoga jarma i utjehu u mnogobrojnim kušnjama.

U 9:30, praćena slavljenjem zvona i sviranjem fanfara, slika Čudotvorne Gospe Sinjske se iznosi iz crkve u svečanu procesiju ulicama grada. Velika je čast ponijeti Sliku na ramenima. Nose je alkari, alkarski momci, policajci, hrvatska vojska, vatrogasci, članovi udruge hrvatskih branitelja dragovoljaca, članovi udruge veterana i dragovoljaca Domovinskog rata, članovi građanskih udruga, časne sestre i franjevci, glazbari, djevojke u narodnim nošnjama, gradonačelnici i načelnici općina i dobročinitelji Svetišta Gospe Sinjske .

S Grada pucaju mačkule označavajući mjesto blagoslova, Sinjani s prozora posipaju Gospin put laticama cvijeća. Praćena molitvom krunice i marijanskim pjesmama, Gospina slika se vraća na trg ispred crkve, gdje se slavi bogoslužje. U večernjim satima se također slavi sveta misa na trgu, no bez procesije. Na Veliku Gospu obilježava se i Dan grada Sinja.

8. SINJSKA ALKA

Sinjska alka hrvatska je viteška igra. Održava se svake godine u nedjelju u prvoj trećini mjeseca kolovoza u Sinju, na godišnjicu pobjede nad turskim osvajačima 14. kolovoza 1715. Na taj dan je 700 hrvatskih vojnika iz Sinja uspjelo odbiti navalu vojske turskog seraskera Mehmed-paše Čelića koja je brojala 60.000 vojnika. Alka je pojedinačno viteško nadmetanje u kome može sudjelovati najmanje 11 i najviše 17 alkara. Alkar, jahač na konju, u punom trku mora proći trkalištem dužine 160 m, (tolerira se vrijeme do 12 sekundi) te pokušava kopljem pogoditi središte malog željeznog kruga koji se zove alka. Visina alke je 3,32 m, mjerena od njezinog središta do zemlje. O postavljanju i točnoj visini brinu "namještač alke" i njegov pomoćnik: namještač alke štapom dužine 3,22 m umiruje alku i istovremeno kontrolira njezinu visinu, dok pomoćnik zateže užu o koje je alka obješena. Alka je kolut od kovanog željeza i napravljena je od dva obruča: manjeg promjera 3,51 cm, i većega promjera 13,1 cm. Obruči su međusobno spojeni s tri kraka koji vanjsku kružnicu dijele na tri jednaka polja. Obruči i krakovi alke su debeli 6,6 mm te imaju oštar rub s one strane s koje se gađa u alku. Petlja za vješanje alke nalazi se na polovici jednog od tri jednaka luka većeg kruga alke. Cilj igre je skupiti što više bodova u tri pokušaja. Za vrijeme trka alkara na konju do alke, na konju i alkaru se nalazi sva oprema i niti jedan komad opreme ne smije otpasti. Ako se to ipak dogodi, a sam alkar to ne primijeti, uz dozvolu alkarskog vojvode može (a i ne mora) dobiti ponovno pravo trkati trku. Ako alkar primijeti da mu je otpao dio opreme dužan je protrkati trkalištem bez gađanja alke, to jest sa "spuštenim kopljem".

Po alkarskom Statutu¹¹ i po starim običajima, ovako se odvija današnje trčanje Alke. Alkarska se povorka sastoji od vojvode, čete alkara, čete momaka i pratnje. Alkarsku četvu tvore alkari natjecatelji sa zapovjednikom (alajčaušem). Četvu momaka tvore alkarski momci, na čelu s arambašom. Pratnja se sastoji od alkara koji ne sudjeluju u natjecanju, i to barjaktara, njegova dva do šest pratilaca i vojvodina ađutanta (pobočnika); momaka, i to dva momka koji vode edeka, jednog momka štitonoše, dva momka buzdovandžije, tri bubnjara (talambasača), tri trubača. Svi alkari jašu na konjima, a momci i ostali dio pratnje idu pješice. Namještač alke, pomoćnik namještačev, trubač i pucač mačkula sastavni su dio Alke, ali ne sudjeluju u povorci. Bubnjari, trubači, namještač alke i njegov pomoćnik odjeveni su u jednostavniju

¹¹ Izvor: <http://www.alka.hr/page.asp?pageID=12>

narodnu nošnju. Članovi Časnoga suda nose svečana crna građanska odijela s plavom vrpcom na prsima.

Na dan Alke, rano ujutro, s Grada (tvrđave) oglašuju se mačkule, a zatim glazba svira budnicu prolazeći glavnim ulicama Sinja. Nakon budnice, na Gradu se okupljaju alkari, momci i narod. Tu se obnavljaju sjećanja na junačku i slavnu pobjedu Cetinjana nad turskim zavojevačima i na borbe za slobodu Cetinske krajine. Prije podne vojvodin ađutant (pobočnik), u ime vojvodino, sa svojim momkom u kočiji obilaze i pozivaju na Alku predstavnike političkih, vojnih i crkvenih vlasti. Dva sata prije početka Alke tri trubača i tri bubnjara s Kamička pozivaju alkare i momke da se okupe kod alajčauša u svečanoj odori i naoružani. Nakon okupljanja alajčauš vrši pregled alkara, a arambaša momaka, te svi alkari i momci, uza zvuke trube i bubnjeva, idu vojvodi u Alkarske dvore, gdje su već okupljeni barjaktar, pobočnik vojvodin i pratioci barjaktarevi, konj Edek, kojega se prigodom svakog izvođenja Alke vodi u povorci, a simbolizira zarobljenoga konja turskoga vojskovođe koji je predvodio glavni napad na Sinj, njegovi vodiči, štitonoša i buzdovandžije.

Prije same Alke, održavaju se dvije generalne probe. Na Bari i Čoji natjecanje se vrši po pravilima Alke, samo što su sudionici bez svečane odore. Bara se održava dva dana prije Alke. Dobitnik Bare dobiva brončanu alku, a u povorci kroz Sinj nosi na koplju dva metra zelenog sukna. Čoja se održava uoči samog natjecanja. Dobitnik Čoje dobiva srebrnu alku i u povorci kroz Sinj nosi 311 cm crvene čoje na koplju.

Slika 6. Alkarska povorka

Izvor: <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/42/>¹²

¹² Izvor: <http://www.visitsinj.com/hr/Vodic/42/>

9. RIJEKA CETINA

Cetina izvire na nadmorskoj visini od 385 metara, na sjeverozapadnim obroncima Dinare blizu sela Cetina, 7 km sjeverno od Vrlike. Postoji čak osam izvora, a najveći, Glavaševo jezero, dubok je čak 130 metara. Iznad izvora, svega stotinjak metara, nalazi se otvor Gospodske pećine. Služila je kao stanište ljudima u raznim epohama. Na obalama i okolnim padinama planina koje okružuju Cetinu, vrlo su bogata arheološka nalazišta. Arheolozi su u okolnom kršu i cetinskome mulju pronašli mnoge vrijedne nalaze, žive svjedoke svoga vremena, danas izložene u Muzeju Cetinske krajine u Sinju. Još nije pouzdano odgonetnuta ni etimologija imena Cetine. Neki izvori upućuju da su je imenovali prvi Hrvati, i to prema rijeci Cetyini koja teče u južnoj Poljskoj, a drugi pak tvrde da joj je ime mnogo starije i da potječe od plemena Delmata koji su je nazivali Kentona. Cetinu su ljudi donekle ukrotili Peručkim jezerom, umjetno stvorenim 25 kilometara nizvodno od izvora. Nakon jezera rijeka prolazi krškim područjem i Sinjskim poljem prema gradu Sinju. Dalje nastavlja prema Gardunu kod Trilja, ulazi u kanjon te teče prema jugu. Nad kanjonom je utvrda Nutjak, orlovsko gnijezdo čijem pogledu nepozvan gost nije mogao promaknuti. Svojevremeno je služila kao zaštita od Turaka krajeva zapadno od Cetine. Obale su u kanjonu bliže i više, a rijeka duboka i spora. Cetina kod Biskog skreće jugoistočno, kod Šestanovca svoj tok slijeva prema prema jugu, kod Zadvarja grli Mosor i dalje teče prema zapadu. U Omišu se ulijeva u Jadransko more.

Osim HE Peruče, na Cetini postoji još 4 značajne hidroelektrane, HE Orlovac, HE Đale, HE Zakućac i HE Kraljevac. Na Cetini se puni i istoimena izvorska voda.

U slivu Cetine ističu se četiri veće reljefne cjeline: krške planine, zaravni, polja i vodoodrživa pobrđa i padine. Njihov se odnos u orografskomu slivu Cetine i orografskim slivovima polja jugozapadne Bosne bitno razlikuje. Planinsko područje čini 58,4% ukupnoga sliva, a znatno veći udio imaju u orografskomu slivu Cetine (27,1%) nego u orografskim slivovima polja jugozapadne Bosne (8,3%).

Što se tiče polja odnos površina je suprotan. U orografskomu slivu Cetine polja zauzimaju 7,1% površine, a u dijelu sliva u jugozapadnoj Bosni 26,1%. Vodoodrživa su pobrđa i padine u dalmatinskom dijelu sliva zastupljene 8,8% a u bosanskomu 6,3%.

Te razlike pokazuju da su uvjeti za razvitak osnovnih reljefnih cijelina u orografskomu dijelu sliva Cetine i u dijelu orografskih slivova polja jugozapadne Bosne bili različiti pa su se različito i razvijali i drugi oblici reljefa.¹³

¹³ Nives Štambuk-Giljanović, Vode Cetine i njezina poriječja, Tisak Dalmacija papir - Split 2002.

10. PRIMJER DOBRE TURISTIČKE PRAKSE

Kao primjer dobrog iskorištavanja turističkih potencijala Cetinske krajine možemo navesti ranč „Mustang“. Obiteljsko izletište Mustang nalazi se u Glavicama, samo dva kilometra od Sinja, i obuhvaća dvadeset tisuća četvornih metara zelene površine koja uključuje koral za konje, livadu, športski teren, zogu za balote, trim stazu i restoran. Konjički klub Mustang ima 15 konja i djeluje dugi niz godina. Osim škole jahanja za djecu i odrasle, nudi izlete u prirodu za vrtiće i škole te jahanje i druženje s konjima. Ako ste dobar jahač, možete na konju ugodno razgledavati ljepotu i privlačnost okolice Sinja i rijeke Cetine uz pratnju vodiča. Svi konji izrazito su mirni i školovani te ih se može bez ikakvih problema jahati. Stacionarni program jahanja veoma je zanimljiv jer se svaki dan može odjahati prema rijeci Cetini u različitim smjerovima. Na rijeci je čak moguće i plivati s konjima što ostavlja posebnu draž druženja s najboljim čovjekovim prijateljima. Sinjski kraj pogodan je za jahanje jer ima dosta brdašaca, šuma, polja i priroda je očuvana. Hrana na „ranču“ je autohtona sinjska hrana koja je jako raznovrsna i bogata. Sinjski specijaliteti kao što su paštica, pršut, cetinska pastrva, arambaši te domaća janjetina samo su neka od nadaleko poznatih jela u svijetu. Svi koji vole jahanje i žele ga naučiti svakako mogu dodatno uživati u ovim gurmanskim delicijama. Potrebno je istaknuti kako su konji izrazito mirni te se za svakog jahača može pronaći idealan konj s kojim se na kraju jahačke priče čovjek zbliži na najbolji način.

Slika 7: Izletnici ranča „Mustang“ na jahanju na Cetini

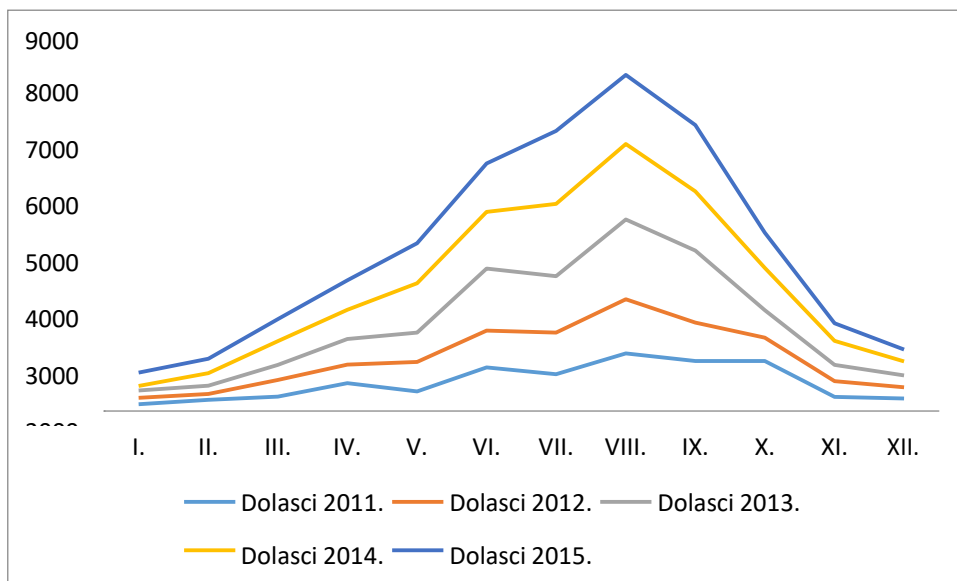

Izvor: <https://www.facebook.com/rancmustang.glavice/photo>¹⁴

¹⁴ Izvor: <https://www.facebook.com/rancmustang.glavice/photo>

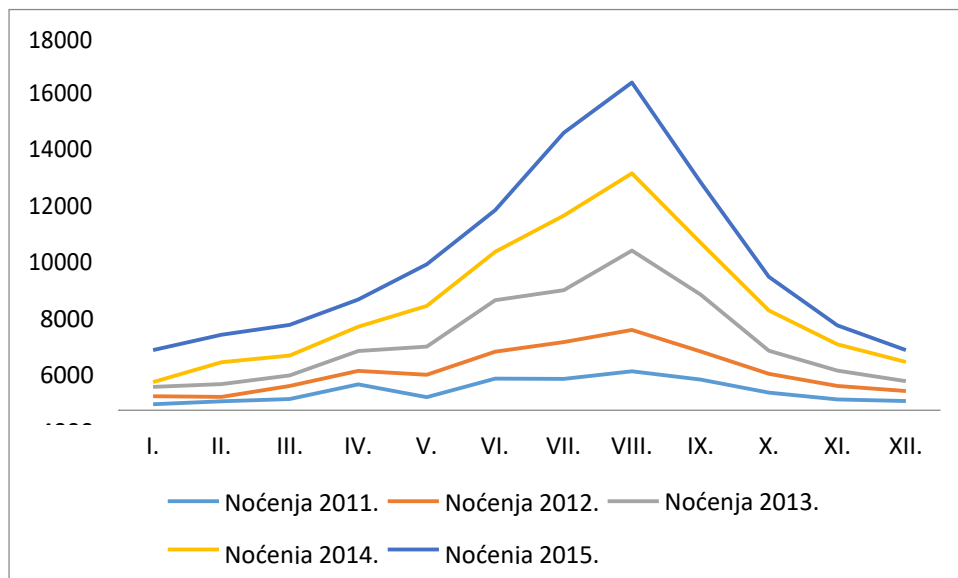
11. TURISTIČKA STATISTIKA

Grafikon 1. Dolasci stranih i domaćih turista u Sinju od 2011. do 2015. (po mjesecima)

Izvor: <http://www.dalmatia.hr/hr/statistike>¹⁵

Grafikon 2. Noćenja stranih i domaćih turista u Sinju od 2011. do 2015. (po mjesecima)

Izvor: <http://www.dalmatia.hr/hr/statistike>¹⁶

¹⁵ Izvor: <http://www.dalmatia.hr/hr/statistike>

¹⁶ Izvor: <http://www.dalmatia.hr/hr/statistike>

Grafikon 1. i grafikon 2. daju podatke o dolascima i noćenjima domaćih i stranih turista od 2011. do 2015. godine na mjesečnoj i godišnjoj razini. Najviše dolazaka je ostvareno u sedmom i osmom mjesecu, kolovozu, kada je Velika Gospa i tad najviše hodočasnika i turista dolazi. Strani i domaći turisti ostvarili su najviše dolazaka 2014. (11245) i noćenja 2015. (24224). Brojka noćenja postupno je rasla tijekom pet godina, dok brojka dolazaka je rasla manje, i broj ukupnih dolazaka je pao za tisuću 2015. za razliku od 2014.

Tablica 4. Dolasci i noćenja turista po nacionalnosti u svetište Gospe Sinjske 2012. godine

Dolasci i noćenja turista po nacionalnosti u svetište Gospe Sinjske 2012. godine		
ZEMLJA	DOLASCI	NOCENJA
Rumunjska	1637	2156
Njemačka	1311	1743
Poljska	279	274
Italija	136	236
Francuska	101	217
Ostale zemlje	717	1287

Izvor: Podaci iz stručnog rada Hegeduš I., Koščak I. (2014): Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec¹⁷

Tablica 4. prikazuje dolaske i noćenja turista po nacionalnosti u svetište Čudotvorne Gospe Sinjske. Turisti iz Rumunjske ostvarili su 1.637 dolazaka i 2.156 noćenja, slijede ih turisti iz Njemačke (1.311 dolazaka i 1.743 noćenja), Poljske (279 dolazaka i 274 noćenja), Italije (137 dolazaka i 236 noćenja), Francuske (101 dolazak i 217 noćenja) te turisti iz ostalih zemalja (717 dolazaka i 1.287 noćenja). Strani turisti ostvarili su ukupno 4.181 dolazak i 1.287 noćenja.

¹⁷ Izvor: Podaci iz stručnog rada Hegeduš I., Koščak I. (2014): Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec

12. MOGUĆNOSTI RAZVOJA TURIZMA GRADA SINJA

Prva bitna činjenica kada govorimo o turizmu i o radu u turizmu jest ta da turizam traži mnogo žrtve i odricanja slobodnog vremena. Nadalje, ugostitelji i ostali ljudi koji su u dodiru sa turistima trebali bi biti kulturno turistički obrazovani, a pod tim se podrazumijeva poznavati strane jezike, poznavati druge kulture i vjere. Također, ugostitelji trebaju biti strpljivi, tolerantni i gostoljubivi. Prethodni uvjeti bi trebali biti uvjet zadovoljnog turista, a time uspješnijeg turizma.

Sinj ima visoke mogućnosti razvoja turizma, no ipak bi se trebale vršiti naobrazbe o turističkoj kulturi jer bi se tako smanjio sraz između ugostitelja i turista. Nadalje, jedan od bitnih segmenata turizma i bitan segment turističke kulture je osmijeh. Osmijeh pokazuje dobru volju i dobro raspoloženje, a ništa se njim ne gubi. Stoga, osmijeh bi trebao biti glavno “oružje” ugostitelja.

Problematika turizma u Sinju je zasigurno smještajni kapacitet. U Sinju i okolici postoje svega četiri veća hotela koja imaju srednji pa i nizak smještajni kapacitet. Za razliku od hotela, broj kafića bi se trebao srezati jer ih je previše i iz dana u dan se zatvaraju zbog loše posjećenosti. Iako se čini da je veliki broj kafića minus to nije uvijek tako, npr. s obzirom na širok izbor turisti mogu birati gdje žele ići, a razlog može biti primjera radi glazba.

Osim smještajnih kapaciteta trebalo bi biti mnogo više restorana i to tradicionalno uređenih. Tako se u Sinju može naići na konobe koje su npr. uređene nekakvim starim motivima, slikama, nošnjama. Također restorani bi trebali spravljati domaću tradicionalnu hranu radi promocije.

Već su spomenute atrakcije koje Sinj nudi svojim posjetiteljima, preko mnoštva kulturnih spomenika, lokaliteta, do raznih manifestacija i sportsko-rekreacijskih mogućnosti. Sinj ima bogatu turističku ponudu koju nema većina primorskih gradova, a ostvaruju mnogo više noćenja i posjeta. Iz toga se da zaključiti da je jedan od najvećih problema promocija, a bez dobre promocije nema ni turizma. Za primjer se može uzeti Alka koju nema nitko u svijetu i koja zaslužuje mnogo veći scenarij nego što ima. Trebalo bi ju promovirati jer bi zasigurno privukla mnogo više turista. Osim dobre promocije potrebna je i dobra prometna povezanost pogotovo sa primorskim krajevima odakle bi se mogli “dovlačiti” turisti.

Jedan od najvećih problema turizma pa tako i turističke kulture je neobrazovana radna snaga i starost radne snage. Tu dolazi do već spomenutog obrazovanja u turističkoj kulturi. Djelatnici koji su u dodiru sa turistima trebali bi se obrazovati da bi bili što uspješniji u prevladavanju razlika među sobom i turistom. Problem Sinja, a tako i Hrvatske u cjelini je to što u većini ugostiteljskih objekata rade oni koji prethodno nisu stekli obrazovanje za to i tako dolazi do problema nesporazumjevanja s turistima (pogotovo stranim).

Važan segment turističke kulture (turizma) je suvenir. Suvenir predstavlja neko mjesto i zato je vrlo važan za turiste. Trebao bi predstavljati nešto specifično za to mjesto u kojem je kupljen. U Sinju ima jako malo suvenirnica i trebalo bi se težiti otvaranju suvenirnica, printanju razglednica i osmišljavanju programa koji nebi samo zadovoljili turista nego bi i promovirali Sinj kao turističku destinaciju. Tako na primjer u Sinju bi trebalo raditi suvenire u obliku alke, stare utvrde Kamička jer su to predmeti koji su specifični za to mjesto.

Također se ne smije izostaviti gastronomija koja je bitno obilježje nekog mjesta. Kako je u Sinju jedno od glavnih tradicionalnih jela uštipak trebalo bi ga se priređivati na više mjesta ili ga dijeliti na nekim manifestacijama besplatno (jer njegova priprema nije zahtjevna, i malo traje). Nadalje, s obzirom da je u Sinju i u okolici seoski turizam u razvitku, trebalo bi ponuditi gostima da dožive kako je to živjeti na selu i obavljati fizičke radove (poljodjelstvo, briga o životinjama...). S obzirom da je ova vrsta turizma dosta omiljena u svijetu trebalo bi ju više promovirati jer bi zasigurno privukla dosta turista.

13. ZAKLJUČAK

Iz ovog rada da se zaključiti da je Sinj grad koji ima dobro razvijen turizam na temelju svoje slavne povijesti, ali nedovoljno razvijen turizam na temelju svojih prirodnih bogatstava i ljepota s kojima se rijetko koji kraj može mjeriti. Sa samo 30 km udaljenosti od „glavnog grada Dalmacije“ i neposrednom blizinom planine Kamešnice Sinj bi mogao imati i ljetnu i zimsku turističku sezonu. Upravo je to najveći problem jer se turizam u Sinju svodi uglavnom na mjesec kolovoz dok se odvija viteška igra Alka i za vrijeme blagdana Velike gospe.

Kao što je već nevedeno u radu najbolji primjer za iskorištavanje turističkih potencijala jest ranč „Mustang“ jer spaja tradiciju, zabavu, rekreaciju i sinjsku gastronomiju na jedno mjesto. Ne smijemo izostaviti ni jahanje jer je u Sinju najpoznatija životinja konj a istovremeno je san svakog dječaka da postane jednog dana i Alkar. Zaključno je mišljenje da bi prirodne ljepote trebalo više iskoristiti u ovakve svrhe.

LITERATURA:

1. Nevenka Čavlek, Mato Bartoluci, Darko Prebežac, Oliver Kesar, Zvezdana Hendija, Miljenko Bilen, Josip Mikulić, Amelija Tomašević, Sanja Čižmar, Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb 2011.
2. Štetić, S., Poslovanje turističkih agencija, Savezni centar za unapređenje hotelijerstva i ugostiteljstva, Beograd 2000.
3. Bekavac Stjepan, Sinjska alka: 1715. – 2015., Despot infinitus, Zagreb, 2015
4. Nives Štambuk-Giljanović, Vode Cetine i njezina poriječja, Tisak Dalmacija papir - Split 2002.
5. <http://www.visitsinj.com/hr>
6. <http://www.sinj.hr/>
7. https://hr.wikipedia.org/wiki/Cetinska_krajina
8. <https://www.facebook.com/rancmustang.glavice?fref=ts>
9. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Sinj>
10. <http://www.alka.hr/page.asp?pageID=12>
11. Podaci iz stručnog rada Hegeduš I., Koščak I. (2014): Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec
12. <http://www.dalmatia.hr/hr/statistike>